

III. évfolyam. Pozsony, 1901. augusztus 15. 7. szám.

JÓ PÁSZTOR

KERESZTYÉN CSALÁDI LAP.

SZERKESZTI
KOVÁCS SÁNDOR
THEOL. AKAD. TANÁR.

ÁRA :
EGY ÉVRE 2 KORONA. — FÉLÉVRE
1 KORONA 20 FILLÉR.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN.

Egy szám ára 20 fillér.

BALASSA-GYARMAT

BALASSAGYARMATI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

TARTALOM.

Az agg prédikátor (költemény) . . .	Kozma Andor.
A keresztyén ember igazi gazdagsága	Kovács Sándor.
Horváth Ádám kurátor (Elbeszélés).	Baksay Sándor.
Ének. (A Kis Énekeskönyvből) . . .	N.
Az egyházi élet köréből	

Az igen tisztelt lelkész, vallástanár és tanító urakat bizalommal kérjük, legyenek szívesek

a „JÓ PÁSZTOR“-t

t. híveik és tanítványaik közt terjeszteni. Hét előfizető után tiszteletpéldányt adunk.

Mutatványszámokkal kívánatra készséggel szolgál a kiadóhivatal: **B.-Gyarmati Könyvnyomda Részvénytársaság.**

JÓ PÁSZTOR

KERESZTYÉN CSALÁDI LAP.

SZERKESZTI
KOVÁCS SÁNDOR
THEOL. AKAD. TANÁR.

ÁRA :
EGY ÉVRE 2 KORONA. — FÉLÉVRE
1 KORONA 20 FILLÉR.

Az agg prédikátor.

Az agg prédikátort, hívei atyját,
Caraffa elébe hivatják.

«Bűnös eretnek, rontod a népet,
Hite virágát sorra kiteped!»

— Nem nagy uram, én nem teszem azt,
Én a virágért gyomlálom a gatz.

«Szép ez a szó, de 'ki mondja: csaló!
Tömlöcbe véled Krisztustagadó!»

— Tömlöcbe csukathat a kény,
De Krisztus urunk hive *én* vagyok, *én!*

«Te nyomorult? Te hirdeted ötet?
'Sz nem szent a hitéből semmi előtted!»

— Óh szent nekem ő Maga s szent az Írás!
De széles e földön semmi más.

«Fogjon ki a tömlöc e vén gonoszon!»
— Én ott is a Krisztus ölén nyugoszom.

Az agg prédikátort börtönbe vetik,
Korpakenyér az étele itt.

Lánc gyötri a testét s lepihenni ha vágy,
Számára hideg köpadlat az ágy.

Oly beteg, oly vén, oly kiaszott!
S nem kél ajakán egy hang panasz ott.

Úgy véli az ör: mire virrad a regg,
Meghal e csöndes, gyöngé öreg.

Megnézni siet kora reggelen őt —
S ime, vidámabb, mint ezelőtt.

Valami zsoldárt halkán dudorászgat;
Arcán türelem es boldog alázat.

Csak bámul az ör: «jól bírja e vén pap!
Ám ha nem egy, majd megtöri két nap.»

S újra mul egy éj s virrad a regg
S ime megint derekabb az öreg!

Harmadnapon ifjan ég a szeme,
Tartása delibb, mint a jegénye.

«Ez csoda! Hogy mi a titka, a nyitja,
Szálljon az éj le, meglesem itt ma!»

Éj lesz — s im a rozsdás kulcslyukon át
Tömlöcbeli fény veti a sugarát.

«Álom ez?...» S újra meg újra benéz,
Néki világos már az egész:

Káprázik az ör, a mikor betekint,
Elkapja fejét, majd nézi megint.

Tömlöcben a vén pap nincs egyedül,
Krisztus alakja a padlaton ül —

S karjában oly édesen alszik a vén,
Mint kicsi gyermek az anyja ölén.

KOZMA ANDOR.

A keresztyén ember igazi gazdagsága.

Luk. ev. 16. 19—31. v.

Az életnek ezernyi nagy ellentéte közül az érzékeny ember-szívre talán legbántóbb az, ha mosolygó arcokat, örömtől sűgárazzó szemeket lát maga körül, midőn keblét a fájdalom vérszomjas ölyve tépi s a szenvedés nehéz keresztje alatt roskadoz a váll. Kétszerte sebzőbb a kín, százszorta jobban ég a csalódásütötte seb, ha belső vergődésünknek részvétlen, rideg lelkű tanuja van, a kit sem a zápor módra omló könnypatak; sem a tekintet bágyadtsága, sem a kebel mélyéből feltörő panaszos sóhaj meg nem indít. Mennyivel könnyebben viselnénk terhünket, ha a panaszszó ilyenkor el nem hagyná börtönét s nem kellene éreznünk diadalmas irígyeink gúnyos, érzéketlen szánakozását, lenéző dölyfét! Az emberi lelket a megpróbáltatás e gyötrelmes óráiban, mint a sudár tölgyet az élődi moh, ellepi a bizalmatlanság, a sötét kétségbeesés; zúgolódása eget ostromol, feltámad Isten ellen, a kinek keze nem egyformán osztja az áldást és szenvedést. Ilyenkor gyilkoló fulánk minden ártatlan öröm, mely boldogabb társaink lelkét fölveri, irígyek vagyunk a napra, mely a jólétben dúskálkodók fejére is szórja sugarát, elátkozzuk a harmatot, mely hajnalonta kertjök virágain ragyog, kielégíthetetlen, szennyos gyűlölet emészt, ha fáik lombja közt nem idegen a madárhang. Ilyenkor fáznak s égetnek igazán, a szegénység koldúsrongyai s ilyenkor sóvárog a szív szinte tébolyító vágygyal a föld mulandó kincse után, a minek birtokától fájdalma enyhülését, boldogsága felvirradását várja. Óh ha tudná mi után eped, mi után sóvárog! Kincs után, a mi bűnös renyheségre csábít; kincs utáu, mely elműlik, mint a parázs a jégen s a napon a hó. Pedig meghagyta Üdvözítőnk, ne gyűjtsünk magunknak olyan kincset, a mit a moly és rozsdá megemészthet, a lopók ellophatnak, hanem gyűjtsünk mennyei kincset, a mi a lelket örökkévaló javakkal gazdagítja.

Alapigénk, Jézusnak a dús gazdagról és Lázárról szóló példázata, a világnak hamis, mulandó árnyék és vízbuborék életű gazdagságáról szemünket az emberi lélek, a keresztyén szív igazi, maradandó gazdagságára irányozza, a mely nem ételben, nem italban áll, hanem igazságban, békességben és a Szent Lélek által való örömben. A szegény, ha lelke tiszta, ha szeme folyton ég felé tekint, bár lába a föld göröngyei közt botorkál, ha keblében oltárt rakott minden nemes érzésnek, minden emelkedett gondolatnak, gazdagabb lehet a dúsnál, a kinek halomszámra áll aranya, ezüstje, de egész lelke kincséhez tapad, s mohó élvezésével kimeríti egész élethívátását. Legyen elméledésünk tárgya az ember igazi gazdagsága. Gazdagok vagyunk, ha nehéz időkben a szív telve van béketűréssel, önmegtadással, hűséggel, ha a jólét verőfényes napjaiban telve van tiszta, önzetlen szeretettel.

Példázatunknak egy hőse van két alakban. Hőse maga az örök ember, a kit az Úr az életben kétféleképen próbál meg; egyszer jólétben, boldogságban fürdeti, minden áldással megkoronázza; más-szor inség és siralom völgyébe taszítja. A dőzsölő gazdag s a szegény elvetetett Lázár ugyanaz, csak a helyzet különböző; a koldúsból s a rút fekély, a mivel az egyiknek teste rakva van — s a bársony és bíbor, a mibe a másik öltözik, a földi életnek két veszélyes örvényét jelenti, mely egyiránt elragadhatja, megöhlheti az emberi lelket. Félelmes hatalom mindakettő: a gyenge lélek, a ki felett az élet kisebb kísértései is győzedelmeskedni tudtak, siker nélkül tusázik ellenök; elbukik, martalékul esik az örvények gyilkos forgatagának. Csak erős lélek állhat ellent, a kit nem alacsony érdek, nem önző kedvtelés vezérel az életúton, hanem eszményeket szolgál s minden időben keble Istenének tiszta sugallatát követi.

Az életnek egyik örvénye, nagy próbája a szegénység és szenvedés, a mit Lázár sorsa példáz előttünk. Sorban el kellett szenvednie ez arasznyi lét apró kellemetlenségeit, a mik néha a viharokra megedzett, dacra kész lelkét is megörlik. Majd jött az inség, e sebes, száraz, hervasztó szél, letördelt lelke elhagyott fájáról minden hajtást, minden galyat, kiírtott kebléből minden hitet az emberek irgalmasságában, a mely legtöbbször a piac figyelmét vadászó cégértűzés. Ajtóról-ajtóra jár eledelért, egyre bágyadtabb, egyre reménytelenebb lélekkel, ereje hagyottan; mintha szeretetlen, durva elutasítástól rettegne, tétovázva, félénken keresi benujt keze az ajtó kilincset; váratlan zörejétől megriad, mintha csüggesztő szégyenérzet, kínzó bűntudat nehezédnék elgyötört lelkére. Alázatosan, szemét lesütve nyúl a szeretet nélkül vetett, száraz szelet kenyérért, a mit

az áldott veríték, a gond barázdálta homlok gyöngyöző harmatja nem édesít meg; beesett, megtört fényű szemének könnye hull reá nehéz cseppekben. Hol vannak barátai, hogy feltöröljék arcáról? Eltűntek, szétrebbentek, — mert a barátság is, mint a legtöbb virág, addig nyílik csak, míg a napvilág tündöklék felette, ha az éjszaka leteríti a földre sötét fátyolát s feltámad a metsző északi szél, bezáródnak a szirmok. Ha nincs baráti kéz, mely enyhítsen, — talán, a nagy hullámzó embertömegben akad egy szánó lélek, a mely könnyőrületre indul? Némulj el szegény szenvedő szív, ne áltasd magad hasztalan reménnyel; az önzésében elfogúlt tömeg a szenvedőt megveti, mert bűnös, a fájdalom csak bűnének zsoldja, a fekélylyel rakott beteget pedig kitaszítja, mert tisztátalan s jelenléte bemocskolja a gyülekezetet, az Úr választott szentjeit. Lázár sanyarú helyzetét találóan jellemzi elbeszélésünk azzal, hogy egyetlen tápláléka a morzsalék, mely lehull a tobzódó gazdag dúsan terített asztaláról s az ebek nyalják az ő sebeit. A teljes elhagyottság, száműzöttség képe, a melynek rikító színeit nem enyhíti a felebaráti szeretetnek egyetlen, bárcsak halvány árnyalata sem. Ki van metszve, mint valami beteg, rothadt tag a társadalom testéből, pusztulásra, megdöböntő halálra ítélve. Iszonyú tudat olyan lélekre, a ki emberek között élt, velök küzdött, örült, álmodozott és remélt egykor, hiszen a teljes elhagyottságnál az emberek között élni irgalmasabb sors még akkor is, ha csupa bántalom, kő-részvétlenség jut osztályrészül. Az emberek társasága — még a fájdalmak és csalódások árán is — óhajtott öröm; sanyarú élet, de élet, — az egyedüllét riasztó elhagyottsága már magában szomorú, gyötrelmes halál.

Nehéz és hatalmas a kísértés, mely a szegény gyöttrődőre támad, s mégis győz rajta. Zúgolódó puszta nem szakad ki ajkai közül, szelíd megadással hordozza keresztjét. Óriási lelki erő kellett hozzá, hogy meg ne törjön annyi kísértés ostroma alatt. A kérdés az, honnan merített az elvettetett Lázár erőt a szenvedések elviselésére? Az emberek részvétéből talán? — nem, hiszen részvétlenségök taszította ki a kopár, kiaszott sivatagra. Emberi részvét — hazug palástja sokszor a diadalmán ujjongó kárörömnnek, vigasztalása inkább bánt, mint megnyugtat. Az a gondolat, hogy nem egyedül szenvedünk, hanem társaink is vannak, csak kis lélek terhén könnyít; a nemes szívnek fájdalmát növeli. Talán önmagából? saját lelkiismeretének öntudatából? helyeslő ítéletéből? Az emberek üldözésével, méltatlan bántalmaival szemben mindig igazuk van azoknak, a kik saját lelkük bátorító szavában bizakodva emelt fővel, harcra hívó tekintettel állanak keményszívű vádlóik elé. Lelkünk ismeretében maga Isten szól

hozzánk bizalmas, atyai hangon, ne félj gyermekem, élek még én, a te erős tereintő Istened. A hatalmas szózat, mely belsőkben támadt, mint forró olthatatlan láng átjárja egész valónkat, felmelegít, erőt ad. Nem üthet annyi sebet rajtunk ellenséges tör, baráti hűtlenség, családi gyász és bánat, hogy ez a csodálatos erejű balzsam: nyugodt, tiszta lelkiismeret be ne tudná gyógyítani. És ha szívünk nagy célokért dobban meg, karunk izma egész életet lefoglaló eszmény győzelméért feszül s ha nem ismerünk nemesebb gyönyört a közjó, a szívünkhöz közel állók önfeláldozó szolgálatánál s jutalmul mégis félreértés sara, gyanúsítás, rágalom tüzes hamuja száll fejünkre, irigység, hálátlanság, gyűlölet kivont pallosa állja útunkat, kérdjük meg egy csendes elfogulatlan órában, a mikor a világ nyers versenydala nem hat fülünkig, saját lelkünket: fölment-e vagy elítél? Ha elítél, — ám hajoljunk meg, bűnbánat jeléül ülünk a porba gyászolni tévedésünket, de ha fölment, akkor szálljunk szembe üldözőinkkel, acélozzuk meg magunkat, mert a sár be nem szennyeyezhet, a tüzes hamu meg nem éget, a pallos éle meg nem félemlít. Az a tudat, hogy saját lelkiismeretünk szavában Isten szava szól hozzánk, általa Isten sújt le vagy emel föl, megvívhatatlan sziklavár reánk nézve nemcsak ellenségeinkkel szemben, hanem saját gyengeségünkkel szemben is, mely csüggedésre, kétségbeesésre csábít, a midőn helyzetünk állhatatosságot, béketűrést s egyszersmind ellenállást követel.

A részvétlenséggel szemben elég támasz saját lelkünk biztatása, de mivel nyugtatjuk meg magunkat akkor, ha súlyos betegség ér, a mit az emberi részvétlenség csak nehezíthet, de Isten bocsátott reánk? Vele szemben nem hivatkozhatunk jó öntudatunkra sem, hiszen előtte mindnyájan bűnösök vagyunk, a bűnek és haragnak edényei. Ő még azon botlásainkat is tudja, a mik saját szemeink előtt rejtve maradnak. Az emberek jó része retteg a szenvedéstől. A harag és bosszúállás rettentő ostorának tartják, a minek kerülésére az életöszton tanít, pedig inkább a kegyelemnek és véghetetlen isteni szeretetnek mennyből földre szálló angyala, békeszerző követe. Vajha fel tudnánk ismerni a szerelmes atyai kezét, mely fájdalommal dorgál, hogy megtisztítson, magához méltó, tökéletes gyermekké neveljen! Vajha megtudnánk érteni, hogy a kereszt, a testi sínylődés vagy lelki gyötrellem egyiránt, út a mennyországra! Vele próbálja az Úr hitünket, lelkünk bizodalalmát. Lázárnak erőt adott a belső ingathatatlan meggyőződés, hogy a szenvedést Isten bocsátotta reá, a kitől semmi gonosz nem származhatik.

Mind jó, a mit Isten tészen.

Dorgálása nem tesz kárt.

Tanuljunk mi is példájából s minden bűnkben, bánatunkban meneküljünk Istenhez, a ki a szenvedők legfőbb orvosa.

Térjünk át a másik kép vizsgálatára, a sínylődő Lázártól, a tobzódó dúsgazdaghoz s vessük szívünkbe tanúságát. A két kép ellentéte szembeszökő. Amott a szenvedések özönében is erős, húlelkű férfi, itt az áldás gazdagságától, a jólét mámorától megszedült, elsilányult halandó. Amott a homoksvatag méhéből felbuzogó kristálytiszta forrás kínált üdítő vizével, itt a faárnyékolta, virágszegélyezte partok között iszapos áradat hömpölyög. Életünkre azonban mind a két víznek termékenyítő hatása van.

«Vala egy gazdag ember.» Gazdagságról szólva ne gondoljunk pusztán vagyonra, szemképráztató kincsre, a mit sokszor a szerencse pillanatnyi kedvezése szerez, egy szomorú perc ismét elrabol, ne bőséges ételre-italta, ne drága öltözetekre. A gazdagság itt a földi jólét teljességét jelenti: viruló egészséget, az anyagi gond tökéletes hiányát, az élvezetek sokféleségét, teméntelen változatát, családi örömet, jó barátokat, a tudomány és művészet áldását, egyszóval mindent, a mit a földi vándorúton keresünk s a mit bujdosásban ritka halandó érhet csak el. Mind e javak után hasztalan vágyódott a szegény Lázár; a kielégíthetetlen vágy talán még fokozta gyötrődését s mindez kéretlenül, érdem nélkül, mint égi adomány osztályrészüll jutott a gazdagnak, hogy lelki gazdagságának próbakövétül szolgáljon. Földi szemnek leverő, elcsüggesztő látvány: a jó, az igaz szenved s az önző, a kopárlelkű jólétben úszik s minden percnél leszedi rózsáit. Csoda volna-e, ha minden érző kebel fellázadna ez igazságtalan végzés ellen? De e felfoghatatlan igazságszolgáltatással kibékít bennünket az isteni gondviselés bölcsességébe vetett hit. A menynek és földnek teremtő Istene, a ki a semmiből életre hívott hatalmas szavával, nem sújtolhat, nem áldhat pusztán változékony kedvtelésből. A feddéssel és kedvezéssel egyiránt célja van, hogy neveljen, javítson s próbára tegye iránta való szeretetünket.

A gazdag ember földi értelemben igazán gazdag volt. Példázatunk nem szól róla, de jelleméből következik, hogy már gyermekége a vídám gondtalanság árnyékos berkeiben játszódtott le szakadatlan öröm és boldogság között. A fúvó szélről is védett meleg családi fészekbe nem hatott be a világ küzdelmes országútjáról egyetlen feljajdulás, egyetlen tördelt sóhaj, mely egy-egy fáradt vándor ellankadását, végső kimerülését adta hírül. És ha talán behalatszott is, nem figyelt rá; hiszen a ki nem ült vele együtt ugyanazon fedél alatt, idegen volt előtte akárcsak az út pora, vagy a lehámlott veszendő fakéreg. Mit törődjék a jajszóval, hiszen az el-

gyengült hang mely füléhez jutott, érzéksalódás is lehet, a mit a valóság bizonyosan meghazudtol. És ha nem érzéksalódás, hadd emésztődjék keserű bánatában az, a kinek a jólét habzó italából, az öröm verőfényéből nem jutott! A látásán ébredt szánalom csak lehangol a kedv édes óráján s megmérgezi a legkívánatosabb gyönyört. Óh ha csak egyszer látott volna, mint fogékony gyermek, bűba, gondokba merült családapát, a mint leégett hajléka pusztá falait, elhamvadt üszkeit vizsgálja felhős tekintettel, szülőt gyermeke betegágyánál, árvát keserves zokogással egy sírhalomra borúlva, súlyos nyavalyában sínylődöt reménytelenül feküdni kórágyn, egy percnyi életért esenkedve, talán a felnőtt férfiban olykor felújultak volna a letűnt gyermekkor emlékei, hogy megóvják a felfüvalkodástól!

De nem látott soha, — érezni még kevésbé érzett fájdalmat. Teljes fásultságban, rideg érzéketlenségben nőtt fel, mintha szíve kővé vagy kemény tűzálló ércdarabbá vált volna. Mikor már holta után a pokolnak lángjai gyötörték, arra kérte Ábrahámot, bocsássa el Lázárt az ő atyjának házához, bizonyosságot tenni atyja fiai előtt, hogy a gyötrelmek e helyére ne jőjenek, Ábrahám azonban elutasítja: azok is érzéketlenek már minden szenvedő fájdalomra iránt; ha Lázár sebeinek látásán meg nem indultak, ha Mózes és a próféta intését nem követték, — hiába való volna a halottak feltámadása is, hitelre nem találna közöttük!

Azt olvassuk alapigénkben a gazdagról, hogy bársonyba, bíborba öltözött és mindennap vígan lakozék. De míg az édes gondtalanság lágy hullámain ringatózott, míg élvezett és örült, — nem jutott eszébe soha, hogy falatját megosztsza a szegénnyel, hogy hálát adjon Istennek jóvoltáért, gazdag áldásáért. Találó jellemzése ez a világ önző fiának, a kire nézve minden, a mi a világon van, Istentől fogva az utolsó porszemig csak vágyainak szolgája, élvezetének eszköze. A gazdagság az ő szemében természetes járuléka az életnek, törvényes járandóság az Úrtól, a ki teremtményeit táplálni és ruházni tartozik. Hogy ébredne szívében hála az áldások osztogatója iránt? Nem ismeri igaz mívolta szerint s az a gondolat fel nem tud támadni benne, hogy a sok jóval, a mit élvez, csak azért áldotta meg Isten, hogy akaratának végrehajtójává, eszközévé tegye, az éhezőket táplálja, a sírókat vigasztalja általa. De az önző gazdag nem érti meg az Úr szavát, önzése nem engedi, hogy megértse. Szeretet — az ő felfogása szerint hamis jelszó; zászló, mely körül az elégedetlenek sorakoznak az elégedettek ellen. Kárhozatos, veszedelmes elv, — melynek már hangja borzaszt, megvalósulása pedig egy az élet ké-

nyelméről, kincseiről való lemondással. Az ily elvet nem szolgálni kell, hanem irtani kegyetlenül, mint vészhozó ragályt. Feledi, hogy a szeretet, ha tiszta és önzetlen, boldogabbá teszi azt, a kinek lelkében támadt, mint a kire sugarai esnek.

Bibliai elbeszélésünk szerint mind Lázár, mind a gazdag ember megkapta jutalmát. Lázár menybe jutott nem a szenvedésért, hanem hűségéért, a gazdag ember a pokol lángjai közé, nem gazdagságáért, hanem végnélküli önzéséért. Mind a kettőnek sorsa tanulság reánk nézve. Az egyiké fölemel, a másiké elrettent, de arra tanít mind a kettő, hogy ne szeressük felettébb e világot és javait, hanem tisztuljunk meg s nehéz idők jártakor béketűrésben, hűségben, boldogabb napok idején alázatosságban, önzetlen szeretetben, Isten iránt való háládatosságban legyünk hasonlók üdvözítő mesterünkhöz. Mindenható Atyánktól pedig kérjünk erőt arra, hogy az élet mindennemű kísértéseit legyőzhessük, a vállainkra tett keresztet béketűrő lélekkel hordozhassuk. És ha minket is ér bánat, gyilkoló, szívemészlő fájdalom — a mint gyakran ér; ha testünket, mint Lázárt, kínokkal látogatod meg, én Uram Istenem; ha megtagadod tőlem, mint Lázártól a családi tűzhely enyhítő melegét; ha méltó haragodban kiragadod karjaim közül mindazokat, a kik szívemnek drágák: — megsiratom, mert ember vagyok és a veszteség fáj, — de letörlöm könnyeimet s a te kegyelmes ígéretedben bízva tovább megyek pályámon. «Jól vagyon Atyám, mert ez volt a te jó kedved!» Ne adj nékem világi gazdagságot, mely gyarló lelkemet elszédítené, a te örökké való kincseidtől elszakítaná; hanem adj nékem oltthatatlan vágyat szent országod örömei után, a melyek meg nem hervadnak. Végy el tőlem mindent, a mivel ingyen kegyelmedből eddig megáldottál, vedd el szemem világát, vedd el izmaim erejét, vedd el lelkem rugékonyságát, taszíts végetlen siralom, halál völgyébe, — békével viselem, csak a te szent igédnek szerelmét ne vedd el én tőlem! Ámen!

(1899.)

KOVÁCS SÁNDOR.

Horváth Ádám kurátor.

Ha történetesen nem ismered azt a helyet, mely a buzgó egyházgondnok működése teréül szolgált, vedd kezedbe a «Kis Tükör»-t; találsz annak a végén egy jól-rosszul nekipirosodott, elkékült és kizöldült térképet, ha még diribre-darabra nem szakadozott. Keresd ki azon nemes Baranya vármegyét, annak alján a

Dráva vizét. Ennek a partján van az a hetven falu, mely neveztetik felsőbaranyai hely. hitv. egyházmegyének.

Vagy pedig ha nem restelész kocsira ülni és meglátogatni az egész istenáldotta vidéket, a pénzetlen, de jó kenyerű, egyszerű, de józaneszű s mindenekfelett vallásáért és vallásában buzgó népet, a barátságos papokat, az iskola örökvidám, gyakran igen könnyűvérű kormányférfiait, a műveltség egyedüli ápolóit és tulajdonosait: cselekedd, nem bánod meg.

Tekints be, ha úgy tetszik, e magyar Galileába, melynek halászsai közül támadtak a magyar reformatio apostolai s ha majd a harsányi magaslatra érsz s míg kocsisod kereket köt, időt veszsz végignézni az előtted elterülő síkon: meg ne csaljon a kép. Azok a bádogos tornyok, melyeken egymást űzik a sugarak, azok a kockákra hasgatott szántóföldek, különböző színű terményeikkel, mint valami óriások számára készült sakktáblák, azok a mosolygó hegyek, rejtelmes visszhangos völgyeikkel, azok a sötét erdők, buja ligeteikkel, trécselő patakaikkal, az a fényes tükör ott az erdők mögött, haragosan rohanó vizével: ne hidd, hogy tündérpagony részletei volnának, azt ne találd gondolni, hogy ez valami roppant angolkert, melyet a maga multságára csináltatott az a hatalmas úr, ki abban a fekete kastélyban lakik. Nem lakik ott senki; gazdátlan az már. Ki is merne a sasok tanyáján meglakni ebben a verébvilágban?

Kocsid ezalatt leereszkedik a lejtőn. Ott találkozol egy csapat emberrel: férfival, nővel; vállukon villa meg gereblye, de fehérneműjük oly tiszta, mintha lakodalomba mennének. Te aztán nem tudsz kiokoskodni, mit akarnak ezek? Ha munkára mennek, minek az ünnepies tisztaság? Ha ünnep van, minek a kasza meg a gereblye? Nálunk ez így szokás. Pénzünk nincs, mert nincs miből, de kenyerünk van jó és öltözetünk van tiszta. Ehhez nem kell pénz, csak két jó kéz. Magunk fonjuk, magunk szőjjük, magunk varrjuk.

Azután végigmegy Nagy-Harsány és a többi hegyaljai faluk csinos utcáin, itt-ott betekintesz az udvarokba s viszont reád is kikandikál a kerítések résein egy-egy öregbülő családanya, ki házpásztornak maradt honn vagy egy-egy serdülő leányka: a jóllét. Siklóson meg Harkány meleg vizénél kipihened magadat s másnap reggel, napkelte előtt, útnak indulsz az ormánság felé.

Még fel sem kelt a nap, máris eléred az első falut. Templom mellett visz el útnad s ha vak nem vagy, menten szemedbe ötlük a sok kasza, kapa és egyéb fényes szerszám, mely a templom oldalához van támogatva. Hát tulajdonosaik? Óh, azok a templomban vannak

és hallhatóan szuszogják az imádságot, melyet az öreg tiszteletes olvas előttük. Ez nálunk napirend.

A templom mellett kétfelé visz az út. Most már merre tartasz? Vaktában csak nem indulsz el! Menj be a paphoz, jó ember, barátságos ember, örül a vendégnek. Te ujságokat beszélsz neki, ő pedig megmutogatja néked méheit, megemelteti veled a kasokat, melyek Páris, London, Bécs és egyéb kenyérpusztító sárkányok neveit viselik. Jó szilva-szesze is van, melyet saját anyjuka csorgatott le lépesmézen át. Maraszt ebédre is, de minthogy sietős utad van, fogatsz, kezet szorítasz és tovább hajtatsz.

Amint a mezőre kijutottál, ének hat füleidbe. Ej-ej, minő furcsa nép ez! Reggel kegyeskedik, most dalol — tán trágár dalokat. Közelebb még s mind erősebben hangzik a dal, mit menten fölismersz, ha zsoltáros ember vagy:

«Sírva mennek ki a vetésre,
A magot hintik keseregve,
De a jó kévéket osztán
Behordják nagy vígassággal.»

Most erdők tömkelegébe jutsz. Vén tölgyfák nyujtogatják feléd karjaikat, mintha fel akarnának venni, hogy rakj fészket ágaikon te is és légy boldog, mint azok a madarak, melyek ott zibonguak. Itt-ott, mint a szemérem, bujkál előtted egy patak. Híd is van rajta, de az csak arra való, hogy a vármegye buzgósága kitűnjék. Nem szokás rajta jární, mert a ki kocsin megy, annak okvetetlen meg kell itatni mind lovait, mind kerekeit; a ki pedig gyalog jár, miképen ne mosná meg benne a lábát.

Megint mezősegre érsz; megint annyi torony csillog szemedbe, mint mennyit elhagytál. A falvak egyre kisebbednek. Saraglyád még be sem ért a faluba s kocsid rúdja már kinn van belőle: de azért a csinos templom, a bádogos torony, meg leggyakrabban a kastélyszerű paplak ott pompázik a falu közepén. Igaz, hogy ez utóbbi kivált olyanforma, mint mikor az ökölnyi rajt vékás kaptárba fogják be. Megszakad, míg telegyűjti sejtten. De ez nálunk eklézsiái fényűzés. Tizenöt-hús szegényes házat találsz sorban. Ezt mi falunak nevezzük, hol — mint szokás mondani — csak az egyik soron szabad koldulni; és eklézsiának, mivelhogy csak úgy megvan neki a maga temploma és iskolája, mint Kőrösnek vagy Kecskemétnek.

* * *

És mindenütt az a takaros tisztaság a külsőben, az a vallásosság a lélekben, az a jámborság a társalkodásban.

Ábrándozó barátom! — mondogatja valaki. — Furcsa szemügyed

lehet! Járulj hozzánk és dugd a te ujjaidat a mi sebeinkbe, majd érezni fogod, hogy mindaz, a mit a te virágtükröd mutat, csak látszat.

Zsörtölődő barátom! Csak nem akarsz Eldorádóban élni? A teljes kényelem és illetlenség török basának való; volt biz ott és lesz is baj elég mindenkor, hanem a sok szép között, kivált a Harsányról nézve, kinek jutna eszébe fürkészni az itt-ott vetyengő rútat? Az erdő szép ám azért, ha a közötte vivő út kátyúiban elsülyed is kocsink.

Az ő gyümölcseikről ismeritek meg őket. A társaság szellemét külsőkből ítéljük meg. Ha meg akarod tudni, minő valamely nép vallásos érzülete, nézd meg iskoláját, templomát. És ez a polgári terhekkal is túlságig megrakott nép oly jó szívvel hordja a fát a vallás, a művelődés oltáira, annyi áldozattal fizeti meg az «Eklézsia» nevet, hogy a gazdag Dunaközben negyedrésnyi teher alatt is összeroskadnának.

A szemüveg határoz. Meglehet, hogy mióta májunkt határ-nagyobbítási kísérleteket tesz s éveinkkel együtt nő körünkben az a káka is, a melyen okvetetlen csomónak kell teremni a mi lelki könnyebbségünkre, meglehet, mondom, azóta másképen áll a világ ott is. Eltűntek a templom oldalához támasztott kapák, elnémult a mezőkön a sioni ének és káromlásoknak adott helyet és a tiszteletes csak üres padok előtt olvassa fel a reggeli könyörgést.

Ha így van is most, keressétek okát-fokát a világ gonosz-ságában és vígasztaljátok magatokat azzal, hogy jó Horváth Ádám idejében még ígyebben volt; és ha van valami igaz abból, mit fentebb mondtunk, az azon időkorra illik, mely a Horváth Ádám kurátorságánál kezdődik és a mi gyermekségünk végénél záródik be. Higyjétek el, a mi gyermekeink épp oly szépnek rajzolják ezt az általunk gyalázott kort, mint én azt a minket megelőzőtet.

Mikor jó Horváth Ádám Tormássy püspökkel együtt megérkezett a «minden rosszról megrovott vagy legalább elhírhedt Baranyába», akkor még nagyon szomorú tekintete volt az idevaló gyülekezeteknek.

Hitvány fatemplomok, melyek igen emlékeztettek a pusztulásra jutott földesurak magtáira, roncsolt kerítésű eklézsiai épületek; a meszeletlen paplakban egy egér- és szű-odahagyta tulipános láda, tele az eklézsia kincseivel, melyek elaggott pléhekből és nyugalmazott polturákból állottak; bent savanyú- vagy nagyon is könnyelmű-arcú pap és tanító, kiknek egyként nyakukra nőttek az apróbbnál-apróbb gyermekek és a lukmával adós hívek; a paplakkal összevetette vállát az iskola, mely télben kilyukasztott kemencéjéről,

nyárban néptelen voltáról volt nevezetes. A kurátorok szaladtak, ha feketecsuhás embert éreztek közelükben, mert mindegyikben egy-egy kérlelhetetlen canonicus visitatort sejtettek. Az ekléziák ki fejtetón, ki hanyatt, ki orra bukva, mint mikor a ládába marokkal hányják be a sakkfigurákat. A nyers ifjú elem szorította az aggottabb és higgadt tömeget. Évről-évre megtörtént a papok népvándorlása. És nem volt intéző kéz, mely irányt adott volna a megindult árnak. Alig volt gyülekezet, egy-kettőt kivéve, mely négyesztendő egyházi szolgálával dicsekedhetett; mindenki, a kin mente volt, vándorolt Gergely napján, mint az örök zsidó. Ha nem akart mozdulni, aláásták; ha ellenárkokkal meghíúsította a szándékot, akkor nekivitték a legkeservesebb faltörőt, saját szolgatársa személyében, ki aztán a kitaszított helyét foglalta el — ideig-óráig. A pörpatvarra tett költségek, utazás, az elmaradt szolgálattól, a hurcolkodás, az újabb szállás fölszerelése, beruházása elvitte, a kinek volt is valamije. A hányatatás idő előtt sírba vitte az idő előtt elaggott szolgát, vagy még rosszabb esetben elkeserítette és a halott vagy a holtélő hagyott örökségül az ittmaradtak számára koldúsbótót. Jobbmódú papoknál a hegyalján lehetett látni kettesével-hármasával is szép, gyöngéd arcú, szemérmes leánykákat, fogadott vagy szobaleányi minőségben. Szegény papok, tanítók árvái voltak, irgalomból felfogadva.

Mi volt ez? Mindíg így volt ez azelőtt is, itt, a reformatio egyik bölcsőjében?

Az okok természetes következménye. Öntudatlan egyházi forradalom, melynek célja volt a papmarasztási elrothadt, elaggott intézvényt eltörölni és a jó Sztáray betűneves énekeskönyvét kiküszöbölni s helyébe a kor ízlésének megfelelőbbet állítani, a régi szokásokat eltörölni és a népet külsőségekben lekötelezni a nyugati polgáriasodás számára. (Tudunk esetet, nem éppen Baranyában, hogy az ártatlan csimbókok ellen katonai executio vítt írtó háborút.)

Nagy sokaság fogadta a megérkezett egyházi kormányzókat Nagy-Harsányban. Tormássy superintendens bemutatta az új kurátort, a bemutatás után pedig Horváth Ádám mondta el meglehetősen szigorú értelmű beköszöntőjét. Mire ennek vége lett, akkorra készen lón az ebéd, csak hozzá kellett ülni.

A superintendens és Horváth Ádám vezérlete alatt szépen begyülekeztek már az ebédlőbe a hivatalosak; a házigazda, Kalos Mózes helyettes-senior, kimutogatta a helyeket, a hol ki-ki ülni fog, érdeme, kora, rangja és ekléziája szerint.

Horváth Ádám pedig a sürgés-forgás alatt kilopózkodott ismét a folyosóra és ott beszédbe ereszkedett néhány tisztességes arcú,

kurtadolmányos férfival, kik, úgy látszik, nem tartoztak a hivatalosak közé.

Mit-mitnem beszélgetett velük, nem tudjuk; hanem hogy jól mulatott, megtetszik onnan, hogy az ebédről el is feledkezett s szinte rosszul esett neki, mikor a házigazda félbeszakította:

— Tekintetes uram, asztalon a leves, tessék!

— Köszönöm, — válaszolt a kurátor tettetett fanyalgással — leültek már úgy is mindenek, ne bontakozzunk már, majd elebédeltetek én a muzeumban is.

— De, kérem, csak nem akar meggyalázni?

— Isten meentsen! Hanem lássa, nagytiszteletű uram, nekem vendégeim is vannak, kiket nem akarok magokra hagyni.

— Hát szívesen látjuk azokat is; kik azok, hol vannak?

— Itt vannak ő kegyelmök, a siklósi kurátor uram, meg a sélyei kurátor uram, meg a vaiszlói, meg a nagy-harsányi. Hisz ismeri kegyelmed!

A gazda kissé összehúzta szemöldökét, azután udvarias mosolylyal nyugtatta meg Horváth Ádámot, hogy hiszen azok számára is van hely. Csak tessék!

A férfiak vonakodtak egy kissé, hanem Horváth Ádám egyiket egyik, a másikat másik karjára fűzte, a többieknek pedig parancsolta, hogy menjenek előtte. Így mentek be az ebédlőbe, hol aztán le is telepítette védenceit maga körül.

Az ebéd szerencsésen folyt le, mint az ilyes ebédek szoktak, a honnan mindenki boldogabb ábrázattal kel föl, mint mikor oda ült. Majd belefutadt Horváth Ádám a sok dicséretbe és magasztalásba, engedte is magát füstöltetni ezzel a kellemetlen bűzű tömjénnel mindaddig, míg valamelyik felköszöntő azt nem kívánta neki, hogy addig éljen, míg ennek az üldözött rendnek pártfogója lesz.

Erre a szóra nekivörösödött. El sem hagyta egészen mondani, hanem nagy gorombán belekiáltott:

— De, úgysegéljen, tiszteletes uram, akkor egy óráig sem élek! Szegény vagyok én arra, hogy valakinek pártfogója legyek. Kegyelmetek sem gyermekek, hivataluk sem afféle tökéletlen hivatal, hogy valaki pártfogására szorulna. Kegyelmetek az egyház oszlopai; jaj annak az oszlopnak, a mely mellé másik oszlop kell támogatónak. Kedvezésből, mert nem akartam az existenciámat elveszteni, kihagytam egy passust beköszöntőmből; hanem kegyelmed arra ösztönzött, hogy édes barátkozás pillanatában mondjam el a legkeserűbet. Kegyelmeteknek örökös huzalkodása van mind egymással, mind híveikkel. Mi ennek az oka, megmondom kurtán, mert tudom, hogy

az ok megszűnvn, megszűnik az eredmény is. Egyiknek az okozza a baját, hogy fogadott cselédnek tekinti magát és hízeleg híveinek; a másik jobbagynak nézi az ekléziát s földesúr akar lenni; a harmadik kimérten és hidegen bánik, mintha sóstiszt volna Pécssett. Ha a pap azt akarja, hogy szeressék is, meg tiszteljék is, akkor ne kívánjon lenni se szolga, se földesúr, se német postamester!

— Hát mi légyen? — kérdé vontatott hangon és szörnyű pikant arccal a rigmusozó férfiú, kit igen bántott, hogy nem hagyták neki bevégezni dictioját.

— Legyen pap! az ily! — dörgé Ádám úr, kirúgva maga alól a széket, melynek zörrenése miatt nem lehetett további szavait érteni.

Bizonyosan valami keményebb kiadású «Canis tota mater» lehetett, a mit mondott, mert azután — mintha maga is megbánta volna — a superintendenshez fordult és engedelmet kért tőle.

— Már nekünk világiaknak kissé síkos a szánk.

— De veszem észre! — dorgálódék a superintendens és engedte kimenni Horváth Ádámot a maga kurátoraival.

— Ez ugyan despota lesz! — suttogták háta mögött, mire ő mosolygott és Miltiades jutott eszébe, kit szintén tyrannusnak neveztek, de igazságosnak.

— No, atyámfia, — tanakodék, félig magához, félig környezetéhez beszélvén — hová menjünk most? Odabent füst, idekiint forróság. Gyerünk a káplán szobájába.

— Dejszen, oda ne menjen a tekintetes úr, — tanácsolá a harsányi kurátor — mert ott van ám még füst. Jobb lesz a méhes, ha nyugodni akar kegyelmed.

— Nyugodni? — nevetett Ádám ur. — Éjszaka is alig érek rá, öcsém uram. Nem szeretem a napot lopni, úgy is rövid. Hanem mégis jó volna valami hűvös helyre vonulni. Rekkenő meleg van itt. Mit gondol, kurátor uram, — szólt szünet mulva, míg a hegy ormára tekintett — hűvös van-e odafent.

— Ott csak fujdogál a szellő, akármilyen meleg van is idelent!

— Ugy-e? És mi úton lehet a hegytetőre legkönnyebben feljutni?

— Lába válogatja, uram. Ha kerülünk, a kerülésben fáradunk el; ha egyenest megyünk, a szirteken és mászkálásban.

— Hm! Kurátor uram példabeszédeket mond. A kerülgetés nem kenyerem. Menjünk egyenest. A ki fölfelé törekszik, az nem mászkál, hanem küzd.

Azzal nekirontott a sziklás útnak. Kevés idő mulva már a hegy

oldalán ugrált szirtről-szirtre, ifjúi könnyűséggel, majd az ördög-szántás harántos barázdáin ment fölfelé; itt-ott egy-egy ritkább sisakvirág-példányért félre is csapott útjából, mégis jóval előbb feljutott a tetőre, mint az öt kurátor, kik el nem tudták gondolni, micsoda tücske lehet a tekintetes úrnak ilyen forróságban hegyet mászni. Mit akar ott?

Mit? A költő, a hegytetőn? Szabadon lélezkzik. Nyomokat keres, óriásokét, szegény együgyűek ti, kik csak a kakas- és kecskenyomokat látjátok ott. Összehordja képzeletében a rég legörgött köveket, megnépesíti leventékkal a termeket és zászlót tűz a bástya ormára, melynek lengését másik ország népe is látja.

— Ez a hegy sem maradt koszorútlan! — beszélgetett magával Horváth Ádám, a mint megszemlélte az északi oldalon két ölnyi magasságban fennálló falakat. — De ki rakta ezt, ki lakta ezt? — kérdé azután. — Miért, hogy e várnak sem regéje, sem története? Tán utolsó ura András zászlói alatt vérzett el a Szentföldön.

Azután kiment a déli rom legvégső pontjára; legmagasabb kővén és legszédítőbb mélysége fölött állott a hegynek. Itt várta be az öt férfit; innen szemlélte, miként hullároznak utánuk a hegyoldal különböző pontjain férfiak, asszonyok, ifjak, leányok, gyermekek, kiket kíváncsiság vezetett utána, megtudni, mit akar ez az idegen úr a hegyen: tán gyémántot ás?

(Folyt. köv.)

BAKSAY SÁNDOR.

*Ének.**

Dallama : a VIII. zsoltár szerint, vagy «A nap elment, óh Jézus maradj velem!»

*Boldog, kinek a béke minden vágya,
A ki nyugalma csak Te töled várja,
Ki védő szárnyad árnyában pihen,
Világterető áldott Istenem!*

*Boldog, kit tiszta szeretet vezérel,
Miként a vándort csillag fénye éjjel,
Ki minden sértést, bánalmat feled
És könnyörül a szenvedő felett.*

*Boldog, kit nem gyötörnek földi vágyak,
A kinek lelke sovárog utánad,
Szeme szünetlen ég felé tekint;
Boldog, ki él szent tetszésed szerint!*

*Boldog, ki tünni tud minden fájdalomat,
A kinek szíve tiszta, mint a hármut,
Ajkán nem támad vándoló panasz,
Kegyelméd néki enyhítő vigasz.*

*Óh add, atyám, míg itt a földön élek,
Teljes szívemből szolgáljak Tenéked.
S verőfényben, nehéz kereszt alatt
Nálad keressem boldogságomat!*

* A készülő «Kis Énekes Könyv»-ből.

Az egyházi élet köréből.

A Jó Pásztor III. évfolyamából ez a nyolcadik szám. Tartalma mutatja, hogy kitűzött céljához hű maradt s a szerkesztővel együtt egyházunk legelőkelőbb írói dolgoznak a tartalom gazdagításán. Ára oly olcsó, hogy a veritékes munkából élő szegény ember is megszerezheti. Aki mindjárt nem tud érte fizetni, írjon egy levelezőlapot a szerkesztőnek s kértére a kiadóhivatal elvár a pénzért szüret utá-nig. A lap ára 2 korona, melyet *Pozsonyba, Kovács Sándor theol. akad. tanár, szerkesztő címére kell küldeni*. Hét előfizető után egy ingyen példány jár.

Bizalommal kérjük olvasóinkat, legyenek szívesek a Jó Pásztort ismerőseik közt terjeszteni. Ez a legolcsóbb keresztyén újság s a tiszta evangéliom szerint táplálja olvasóit lelki eledellel.

Szilágyi Dezső. A magyar hazának s a prot. egyháznak nagy halottja van. Szegényebb mindegyik egy nagy fiával. Szívvel, lélekkel a közügyeknek élt s minden törvény alkotásánál ő volt az emberi jogok leghatározottabb védője s a lelkiismereti szabadság egyik legderekabb hőse. Oly korbau halt meg, a mikor nemzete s egyháza még nagy dolgokat várt tőle. A dunamelléki ref. egyházkerület főgondnokát vesztette benne. Temetése közrészvét mellett ment végbe. Baksay Sándor mondott fölőtte megragadó beszédet, melyben azt fejtegette, hogy Isten selekeszik a halandó ember által, övé tehát a dicsőség is s keresztyénre szebb hivatás, nagyobb dicsőség nem lehet, mintha Isten valami nagy célra eszközül választja. Szász Károly püspök, Pap Károly inádkoztak s a temetőben Szilágy Áron bucsuztatta el. Isten békessége legyen porai felett s az ő kegyelme támaszson küzdő egyházának újabb oszlopokat.

Jó könyvek. Az «Állatok Világa» című műből, mely a világ minden teremtett állatjának életét írja le s szokásait, tulajdonságait ismerteti, megint több füzet jelent meg a szokott szép képekkel és tanulságos tartalommal. A ki olvasóink közül nagyobb városba vetődik, tanácsoljuk, nézzen be egy könyvkereskedésbe, a hol megláthatja, mennyi tanulni való s csodálatos szép olvasmány van egy-egy füzetben. Az ára igazi olcsóság: 80 fillér. Mivel a könyv jó, ára olcsó, — csak melegen ajánlhatjuk. — Albert József, pozsonyi tanár, a kit talpraesett verseiről, tanulságos szép meséiről a Jó Pásztor nyája régóta ismer, — a jövő őszön egy kötet vallásos és erkölcsi tartalmú költeményt ad ki, melyre előre felhívjuk olvasóink figyelmét. — Kovács Sándor theol. akad. tanár, a Jó Pásztor szerkesztője, a kinek Imádságos Könyve közkezen forog, Kis Énekeskönyvet ad ki a tanuló ifjúság s főleg a lelki tanító nélkül szűkölködő nyájak számára. E kis könyvecske régi és új énekeink legjavát magában foglalja s már olcsóságánál fogva elterjedésre számíthat. — A Franklin-társulat Budapesten a magyar remekírókat új szép kiadásban fogja közrebocsátani. A szép kiadás olcsó is lesz s célja az, hogy nagy költőinket a szegényeb-
bek is megismerhessék.

Legalkalmasabb konfirmációi ajándék

KOVÁCS SÁNDOR

IMAKÖNYVE

az evangéliom népe számára.

Az egyházi irodalomban egyedül áll tartalmával, díszes kiállításával és olcsóságával.

A protestáns imádságok gyöngyeinek gyűjteménye. Az egyházi lapok szerint igazi hézagpótló mű, a minek egy prot. családból sem volna szabad . . . . . hiányoznia. . . . .

A B.-Gyarmati Könyvnyomda Részvénytársaságnál

s minden könyvárusnál kapható.

- Csinos keménykötésben . . . . . 1 k. 60 fill
Díszes angolvászon kötésben, arany met-
szettel, finom minster papíron, csattal 5 k. — fill
Elefántcsont utánzat, vagy díszes bőrkötésben arany metszettel pergament papíron díszes csattal . . . . . 8 k. — fill

Lelkész vagy tanító uraknak két havi leszámolásra bizományba is ad imádságos könyveket

a B.-Gyarmati Könyvnyomda
Részvénytársaság.

*Az Evang. Theologusok Otthona kiadásában
megjelent*

a „Protestáns Esték“

II. füzete.

TARTALOM:

<i>A monotheismus a görögök- nél és izraelieknél . . .</i>	<i>Pukánszky Bélától.</i>
<i>A fejedelemasszony udvara</i>	<i>Kovács Sándortól.</i>
<i>A női kéz . . . . .</i>	<i>Hegedűs Istvántól.</i>
<i>Sokrates . . . . .</i>	<i>Stromp Lászlótól.</i>
<i>Versek . . . . .</i>	<i>Szabolcska Mihálytól.</i>
<i>A provencai troubadourok .</i>	<i>Albert Józseftől.</i>
<i>Jean Paul a leánynevelésről</i>	<i>Dr. Masznyik Endrétől.</i>
<i>Az evangelium Japánban .</i>	<i>Pröhle Vilmostól.</i>
<i>A munkáskérdés és a soci- alis reformok . . . . .</i>	<i>Schulpe Györgytől.</i>
<i>Költözés más világba . . .</i>	<i>Stromp Lászlótól.</i>
<i>Carlyle Tamás. . . . .</i>	<i>Jónás Jánostól.</i>
<i>A halotthamvasztás keresz- tyén álláspontról. . . . .</i>	<i>Dr. Masznyik Endrétől.</i>

*A vaskos 20 nyomtatott íves mű ára 2 korona, di-
szes angolváson kötésben 3¹/₂ korona.*

*A megrendelések a Balassa-Gyarmati Könyv-
nyomda Részvénytársasághoz vagy Kovács Sán-
dor theol. tanár úrhoz Pozsonyba intézendők*